

УДК 330.322

А. І. Гулей,
к. е. н., в. о. доцента кафедри фінансових операцій,
Банковні інститут висока школа, а. с., м. Київ

СУТНІСТЬ І ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

A. Guley,
candidate of economic sciences, acting associate professors of the Department of financial operations, Banking Institute University

ESSENCE AND ECONOMIC NATURE OF INVESTMENTS AND INVESTMENT PROCESS

У статті розглядається сутність і економічна природа таких категорій, як інвестиції й інвестиційний процес. Досліджуються місце й роль суб'єктів інвестиційного процесу, серед яких держава, населення, підприємства, банки, іноземні інвестори, в інвестиційній системі країни й регіону.

In article the essence and an economic nature of such categories as investments and investment process is considered. The place and a role of subjects of investment process, among which state, the population, the enterprises, banks, foreign investors, in investment system of the country and region are investigated.

*Ключові слова: інвестиції, інвестиційний процес, іноземні інвестори, інвестиційна система.
Key words: investment, investment process, foreign investors, investment system.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

З огляду на вади розвитку національної економіки та недостатність прогресивних тенденцій, особливо за останні роки, актуальним залишається питання дослідження інвестиційних процесів у сучасних умовах. Без прогресивного розвитку інвестицій в основний капітал, без збільшення темпів зростання і розвитку навряд чи варто очікувати кардинальних поліпшень у механізмах взаємодії економіки та її інвестиційних складових. Все це пояснює необхідність дослідження сутності та економічної природи таких категорій, як інвестиції й інвестиційний процес.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні аспекти інвестування знайшли висвітлення у наукових працях вітчизняних вчених-економістів: І.О. Бланка, М.П. Денисенка, М.І. Крупки, Т.В. Майорової, Л.А. Пересади, С.К. Реверчука, Н.О. Тараренка, та зарубіжних — Л.Дж. Гітмана, М.Д. Джонка, О.В. Мертенса, Д. Норкотта, Е. Хелферта, Р. Холта, С. Баренса, У. Шарпа та інших.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження сутності і економічної природи інвестицій та інвестиційного процесу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Термін "інвестиції" походить від латинського слова "invest", що означає "вкладати". У ширшому трактуванні інвестиції є вкладенням капіталу з метою наступного його збільшення.

Одним з найпоширеніших визначень є таке: це вкладення капіталу у всіх його формах у різні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою одержання прибутку, а також досягнення іншого економічного чи позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язане з факторами часу, ризику і ліквідності.

Найбільш повним є визначення інвестицій, подане у Закон України "Про інвестиційну діяльність", ст. 1. Згідно з українським законодавством, інвестиції — це усі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект. Детальніше розглянута сутність процесу вкладення інвестицій у Законі України "Про оподаткування підприємств" (ст. 1.28): "Інвестиція — господарська операція, що передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав і цінних паперів в обмін на засоби або майно".



Рис. 1. Класифікації інвестицій за видами діяльності

Інвестиції — відносно новий для нашої економіки термін. У рамках централізованої планової системи використовувалося поняття "валові капітальні вкладення", під якими розумілися всі витрати на відтворення основних фондів, включаючи витрати на їхній ремонт. Інвестиції більш широке поняття. Воно охоплює і так звані реальні інвестиції, близькі за змістом до терміну "капітальні вкладення", і "фінансові" (портфельні) інвестиції, тобто вкладення в акції, облигації, інші цінні папери, пов'язані безпосередньо з титулом власника, що дають

право на одержання доходів від власності. Фінансові інвестиції можуть стати як додатковим джерелом капітальних вкладень, так і предметом біржової гри на ринку цінних паперів. Але частина портфельних інвестицій, вкладення в акції підприємств різних галузей матеріального виробництва по своїй природі нічим не відрізняються від прямих інвестицій у виробництво.

Дослідження в галузі інвестиційної діяльності надали нам можливість розробити класифікацію інвестицій, які здійснюються за головними видами діяльності (рис. 1).

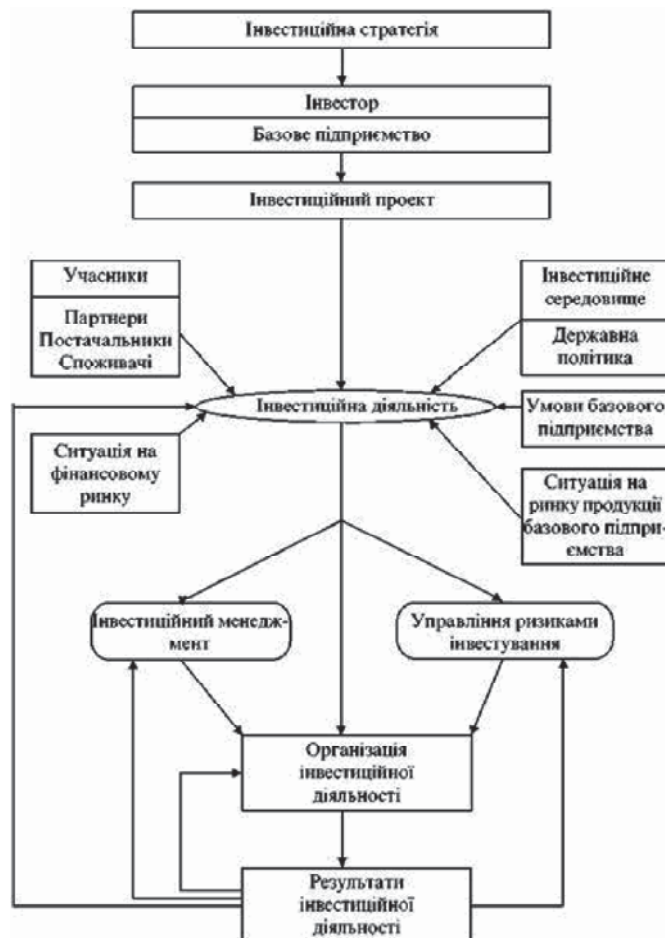


Рис. 2. Інвестиційне середовище

Інвестиції як економічна категорія виконують ряд найважливіших функцій (здійснення політики розширеного відтворення; прискорення науково-технічного прогресу; структурної перебудови суспільного виробництва і збалансованого розвитку всіх галузей народного господарства), без яких неможливий нормальний розвиток економіки будь-якої держави.

У макроекономічному масштабі теперішній добробут зумовлений в значній мірі минулими інвестиціями, а сучасні інвестиції, в свою чергу, закладають основи майбутнього зростання продуктивності праці і більш високого рівня добробуту.

Системне вивчення інвестиційного процесу дозволяє визначити його сутність як складну економічну категорію, розглянути його особливості і специфіку на різних рівнях реалізації. При цьому його необхідно розглядати в динаміці між суб'єктами інвестування, які одночасно зацікавлені в досягненні певних цілей.

До основних суб'єктів інвестиційного процесу в національній економіці відносяться: держава, населення підприємства, банки та інші фінансові інститути, іноземні інвестори.

Головна мета інвестиційного процесу — це вкладення капіталу в найбільш привабливі об'єкти з метою одержання максимального прибутку або досягнення соціального або іншого корисного для інвестора ефекту.

Незважаючи на важливість, фінансовий бік інвестиційного процесу — це нехай і істотна, але все ж таки лише частина цього економічного явища і пов'язаних з його здійсненням проблем.

Тому сьогодні багатьом дослідникам інвестиційний процес представляється у вигляді нерозривної єдності функціонування фінансових, трудових, матеріально-технічних і інноваційних ресурсів.

Інвестиційний процес має всі ознаки системи:

- у ньому завжди є присутнім суб'єкт (інвестор);
- об'єкт (об'єкт інвестицій);
- зв'язок між ними (інвестування з метою одержання інвестиційного доходу);
- середовище, у якому вони існують (інвестиційне середовище).

При цьому зв'язок виступає системоутворюючим фактором, оскільки поєднує всі інші елементи в єдине ціле.

Системний підхід дозволяє вичерпно описати сутність інвестиційного процесу і дати ключ до розуміння сутності управління інвестиціями.

Виходячи із зазначених вище припущень, інвестиційний процес — це об'єкт інституціонального впливу з боку держави, спрямованого на залучення інвестиційних ресурсів з метою одержання інвесторами прибутку або досягнення іншого корисного ефекту, а також реалізацію державних інтересів щодо забезпечення стійкого економічного зростання і раціональних структурних пропорцій національного господарства (рис. 2).

Це визначення дозволяє розширити розуміння сутності управління інвестиційними ресурсами, припускає врахування інституціонального впливу держави на даний процес за допомогою реалізації певних функцій і використання регулюючих властивостей, що існують на конкретному етапі розвитку економічної системи формальних і неформальних інститутів.

ВИСНОВКИ

Отже, процес інвестування відіграє важливу роль в економіці будь-якої країни. Інвестування в значній мірі визначає економічний ріст держави, зайнятість населення й становить істотний елемент бази, на якій ґрунтується економічний розвиток суспільства. Тому проблема, пов'язана з ефективним здійсненням інвестування, заслуговує на серйозну увагу.

Література:

1. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент: підручник / І.О. Бланк, Н.М. Гуляєва. — К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2003. — 398 с.
2. Грідасов В.М., Кривченко С.В., Ісаєва О.Є. Інвестування. — К.: Центр навч. літ-ри, 2004. — 164 с.
3. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 20.05.2009 р., № 19 / Законодавство України / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.ua>
4. Економіка і кібернетика на початку ХХІ століття / за наук. ред. д-ра екон, наук, проф. Залорозного Г.В., канд. физ.-мат. наук, проф. Мігхайленка В.П. — Харків: ХНУ, 2005. — 260 с.
5. Крупка Я.Д. Прогресивні методи оцінки та обліку інвестиційних ресурсів / Я.Д. Крупка. — Тернопіль: Екон. думка, 2000. — 353 с.
6. Майорова Т.В., Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Т.В. Майорова]. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.
7. Пересада А.Л. Управління інвестиційним процесом / А.Л. Пересада. — К.: Лібра, 2002. — 472 с.
8. Реверчук С.К. Інститут інвестологія: навч. посібник / С.К. Реверчук, О.Д. Вовчак, С.І. Кубів; за заг. ред. д-ра екон. наук С.К. Реверчука. — К.: Атіка, 2004. — 208 с.
9. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: навч. посіб. / Н.О. Татаренко, А.М. Поручник. — К.: КНЕУ, 2000. — 160 с.
10. Гітман Л. Дж. Основи інвестування: пер. с англ. / Л. Дж. Гітман, М.Д. Джонк. — М.: Дело, 1999. — 1008 с.
11. Вовчак О.Д. Інвестування: навч. посіб. / О.Д. Вовчак. — Львів: Новий Світ, 2000, 2007. — 544 с.
12. Шарп У.Ф. Інвестиції / У.Ф. Шарп, Г. Дж. Бэйли; пер. с англ. — М.: Инфра-М, 1997. — 1042 с.
13. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика: навч. посіб. / Л.М. Борщ, С.В. Герасимова; — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2007. — 685 с.
14. Массе П. Критерии и методы оптимального определения капиталовложений / П. Массе. — М., 1971. — 242 с.
15. Коваленко Ю.М. Інвестиційний аналіз: підруч. / Ю.М. Коваленко, А.А. Пересада, С.В. Онікієнко. — К.: КНЕУ, 2003. — 485 с.
16. Черваньов Д.М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: навч. посіб. / Д.М. Черваньов. — К.: Знання-Прес, 2003. — 622 с.
17. Економічна енциклопедія: у трьох томах. — Т. 1 / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Вид. центр "Академія", 2000. — 864 с.
18. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності / М.П. Денисенко. — К.: Алерта, 2001. — 338 с.

Стаття надійшла до редакції 18.07.2013 р.